

ВІЙНА В УКРАЇНІ. РЕФЛЕКСІЇ НАУКОВЦІВ ПОЛЬЩІ

<https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4120>

СИСОЄВА

Світлана Олександрівна

доктор педагогічних наук,
професор, дійсний член
(академік) НАПН України,
академік-секретар Відділення
філософії освіти, загальної
та дошкільної педагогіки
Національної академії
педагогічних наук України,
м. Київ, Україна

Анотація. У статті розкрито співпрацю Відділення філософії освіти, загальної та дошкільної педагогіки НАПН України з Вищою школою імені Павла Влодковіца в Плоцьку. Висвітлено участь у польських науково-практичних заходах освітньо-наукової сфери, присвячених воєнним діям внаслідок агресії Російської Федерації на Україну, зокрема, науковій конференції «Від Шевченка до Зеленського: Україна у ХІХ-ХХІ столітті» та ІІІ Міжнародному науковому онлайн-семінарі «Війна в Україні: спроба зрозуміти. З точки зору критичного реалізму» у межах рамкової програми «Людина і суб'єктивність у реальності: у світлі критичного реалізму». Схарактеризовано ключові ідеї виступів відомих польських вчених, які брали участь у конференціях і семінарах. Визначено перспективні напрями українсько-польської співпраці в науковій та освітній сферах, передусім з дошкільної освіти.

Ключові слова: Відділення філософії освіти, загальної та дошкільної педагогіки НАПН України; військова агресія; система цінностей; українсько-польська співпраця.

Республіка Польща під час війни стала пліч-о-пліч з Україною (НАПН України, 2022). Ми всі відчуваємо підтримку польського уряду і польського народу, тепле родинне ставлення до українців, які змушені тимчасово, ховаючись від війни, перебувати на території братньої країни. Сьогодні в центрі уваги польських науковців і практиків різних галузей знань та видів професійної діяльності є не тільки питання російсько-української війни та перемоги України, у якій поляки не сумніваються, а й майбутнього нашої країни, відновлення її після війни. За запрошенням польських колег взято участь у міжнародних заходах: науковій конференції «Від Шевченка до Зеленського: Україна у ХІХ-ХХІ столітті» та ІІІ Міжнародному науковому онлайн-семінарі, присвяченого Україні, «Війна в Україні: спроба зрозуміти. З точки зору критичного реалізму» у межах рамкової програми «Людина і суб'єктивність у реальності: у світлі критичного реалізму».

Місто Плоцьк, розміщене за 100 км від Варшави, було першою столицею Польщі і відоме своїми давніми науковими традиціями. Тут активно працює славетне Наукове товариство Плоцька, якому виповнилося 200 років. Упродовж тривалого часу Товариство очолює професор, доктор хабілітований Збігнев Крушевський, який є ректором Вищої школи імені Павла Влодковіца в Плоцьку.

Професор З. Крушевський з початком війни в Україні створив цілу систему допомоги українцям, які тимчасово перебувають у Польщі, залучаючи працівників школи до організаційної та гуманітарної діяльності. Особливу подяку українські біженці, а це здебільшого матусі з дітками, висловлюють доктору гуманістичних наук Марії Хмелевській, яка надає їм організаційну та мовленнєву допомогу, піклується і відвідує їх кожного дня.

З Вищою школою імені Павла Влодковіца в Плоцьку п'ятий рік поспіль співпрацює Відділення філософії освіти, загальної та дошкільної педагогіки Національної академії педагогічних наук України (далі — Відділення). Польські колеги були ініціаторами проведення низки спільних наукових семінарів, виступили партнерами у виданні польсько-українського, україно-польського щорічника «Освітологія», брали активну участь у рецензуванні наукових статей, приймали на стажування молодих науковців із системи НАПН України.

У 2019 р. делегація Вищої школи імені Павла Влодковіца в Плоцьку у рамках участі в науково-практичній конференції в Київському університеті імені Бориса Грінченка (Науково-дослідна лабораторія освітології КУБГ, 2019) відвідала Президію НАПН України, інформаційно-науковий Центр, також відбулася зустріч з вченими Відділення і його наукових установ. За результатами візиту до НАПН України укладено договір про співпрацю в межах компетентності Відділення.

У Науковому товаристві міста Плоцька 7 квітня 2022 р. відбулася наукова конференція, присвячена історії України і її сьогоденню, «Від Шевченка до Зеленського: Україна у XIX-XXI столітті» (Towarzystwo Naukowe Płockie, 2022). На конфе-

ренції були присутні не тільки вчені, вчителі середньої школи і ліцею, а й молодь — студенти й учні старших класів. Глибокий аналіз історії України висвітлено у півторогодинній доповіді доктора історичних наук Гжегожа Голєнбевського, після чого відбулося всебічне обговорення й жвава дискусія, у якій взяли участь провідні вчені в галузі історії і, що особливо приємно, молодь. Надзвичайно багато було запитань про шляхи припинення війни в Україні.

Виступаючи під час дискусії, мала змогу щиро подякувати за підтримку нашої країни, наголосити на важливості освіти у формуванні й розвитку європейських цінностей, поінформувати польських колег про діяльність Президії НАПН України під

час воєнного стану, науковців нашої академії, зокрема Інституту проблем виховання НАПН України.

8 квітня 2022 р. взято участь у *III Міжнародному науковому онлайн-семінарі*, присвяченого Україні, «Війна в Україні: спроба зрозуміти. З точки зору критичного реалізму» у межах рамкової програми «Людина і суб'єктивність у реальності: у світлі критичного реалізму» (Akademia Nauk Stosowanych TWP w Szczecinie, 2022a).

З вітальним словом семінар відкрив ректор Вищої Гуманістичної Школи Товариства загальних знань міста Щецина, професор, доктор хабілітований Вальдемар Урбанік. Після вітального слова професор В. Урбанік виголосив доповідь «Неспроможність міфу про зближення (не) цінностей», у якій зазначив, що не тільки цінності об'єднують народи й окремі групи людей, а й нецінності, на які, на жаль, недостатньо звернено уваги і відповідно не розроблено методи превентивних дій щодо запобігання їхньому формуванню.

Із цікавою доповіддю виступив професор Сілезького університету в Катовіце, доктор хабілітований Кшиштоф Велецький — «Війна в Україні та велика цивілізаційна криза постіндустріалізму. Ракурс критичного реалізму», у якій, зокрема, зазначив, що з одного боку, війна в Україні висвітлює цивілізаційну кризу постіндустріалізму, з іншого — стала каталізатором суспільних і економічних змін у глобальному світі, сприяє розвитку протилежного типу суспільної свідомості та відповідній системі цінностей.

У доповіді професора Павла Дембінського «Війна в Україні і наслідки для світової економіки» проаналізовано динаміку показників економічного розвитку різних країн в контексті війни в Україні. Охарактеризовано значний спад економіки країни-агресора і негативні перспективи в її розвитку у зв'язку з введенням країнами світу системних санкцій.

Під час обговорення доповідей і проведених дискусій висловлено цікаві ідеї і думки щодо наукової еліти, її значення, діяльності або бездіяльності в умовах війни в Україні, необхідності формування в суспільстві відкритої свідомості. Професор Барбара Галас наголосила, що, на її думку, українці відрізняються від росіян сформованим прагненням до свободи і відкритою свідомістю, яка є запорукою успішного розвитку демократичного суспільства, визнанням європейських цінностей.

Професор Сілезького університету в Катовіце, доктор хабілітований Марек Рембеж у своєму виступі підкреслив важливість освіти для запобігання війнам у світі. Він зазначив, що XX століття було століттям війн і заподіяло багато лиха на нашій планеті. Якщо ми не хочемо, щоб XXI століття було знову століттям війн, ми повинні дбати про освіту наших громадян, розвиток здатності критично сприймати інформацію, мислити й аналізувати.

У дискусії також взяв участь доктор Маріуш Сулковський, керівник напрямку «Політологія» в Університеті кардинала Стефана Вишинського (Варшава), член Польського товариства європейських студій, який звернув увагу на необхідність уже зараз думати про майбутнє глобального світу, вироблення політичних механізмів запобігання війнам.

З філософським аналізом сучасних подій у світлі війни в Україні виступив керівник кафедри філософії і релігієзнавства факультету греко-католицької теології Університету в Пряшеві у Словаччині, професор, доктор хабілітований гуманістичних наук, філософ і теолог Павол Данчак, який присвятив свій виступ антропології та аксіології як важливим засадам розвитку педагогіки і роздумів про виховання. У виступі професора вибудовано та проаналізовано послідовність понять: людина — свобода — добро — правда як горизонт роздумів про виховання.

Основна ідея мого виступу полягала в тому, що майбутнє Європи (і не тільки Європи) залежить від перемоги України у цій жахливій і жорстокій війні. Актуалізовано необхідність об'єднання науковців для дослідження тих негативних явищ в освіті, які призводять до вад у вихованні, формуванні ціннісних орієнтацій молоді. Особливо наголошено на можливих напрямках співпраці науковців Польщі і НАПН України у ці буремні часи, зокрема започаткування міжнародних освітніх проектів, спрямованих на створення

мережі навчальних і тренінгових центрів, що надають послуги альтернативної та інформальної освіти, психосоціальної підтримки, здійснюють навчання життєвих навичок вимушено переміщених осіб, дітей із сімей вимушено переміщених осіб, а також осіб, постраждалих внаслідок бойових дій тощо.

Під час дискусії польські колеги підкреслювали мужність українців і готовність завжди прийти на допомогу Україні.

До семінару підготовлено також доповіді, які розширювали змістові межі дискусії. Такі доповіді надруковано й розіслано учасникам семінару заздалегідь: «Проблема європейських прагнень України» професора Університету кардинала Стефана Вишинського (Варшава), доктора хабілітованого Кшиштофа Велецького; «Спільні перспективи та прагнення польсько-українського наукового співробітництва», публікація за редакцією професорів Сілезького університету в Катовіце, докторів хабілітованих Лешека Павельського та Марека Рембежа (Akademia Nauk Stosowanych TWP w Szczecinie, 2022b).

Зворушливою була зустріч з науковцями [Центральної бібліотеки Плоцька імені Владислава Броневського](#), які опікуються шкільними бібліотеками. Центральна бібліотека Плоцька імені Владислава Броневського — дуже потужний науково-інформаційний центр, який не тільки тримає зв'язок зі школами, а також має бібліотеки-філії для дітей.

В умовах війни в Україні бібліотека надає допомогу українським біженцям у вивченні польської мови. Директорка Іоанна Банашак (Joanna Banasiak), коли дізналася, яку потужну бібліотеку має НАПН України у своїй структурі, а також те, що бібліотека носить ім'я видатного українського педагога Василя Сухомлинського і має відділ, що займається сухомлиністикою, виявила палке бажання організувати співпрацю з нашою [Державною науково-педагогічною бібліотекою України імені В.О. Сухомлинського](#).

Співпраця українських вчених з польськими дослідниками триває. Незабаром планується проведення науково-практичного семінару з дошкільної освіти для директорів і вихователів дитячих садочків Плоцька, ознайомлення їх з інноваційною системою «Освіта і піклування», яка розроблена за підтримки науковців НАПН України і затверджена МОН України (Воронов, 2021; МОН України, 2021). На сьогодні інтерес представників науки й освіти Республіки Польща до України є величезним і стимулює українських науковців підтримувати, розвивати і налагоджувати нові контакти з нашими польськими колегами заради майбутнього України і розвитку нашої української освіти.

Слава Україні!

Героям Слава!

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Воронов, В.А. (2021). Інноваційна система освіти і піклування за дітьми раннього та дошкільного віку. Наукова доповідь загальним зборам НАПН України 19 листопада 2021 р. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 3(2). <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2021-3-2-1-2>
- Міністерство освіти і науки України. (2021, 23 жовтня). *Про надання грифа «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» програмі освіти дітей раннього та дошкільного віку «Освіта і піклування»* (1121). <https://bit.ly/3KbibwL>
- Науково-дослідна лабораторія освітології КУБГ. (2019, 25 квітня). *Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю «Освітологія 2019. Забезпечення якості вищої освіти в університеті: рух України до Європейського Союзу»*. Facebook. <https://www.facebook.com/osvitologiya/posts/2112923198792715/>
- Національна академія педагогічних наук України. (2022, 24 лютого). *Заява академічного середовища Польщі у зв'язку з агресією росії проти України*. <https://naps.gov.ua/ua/press/releases/2667/>
- Akademia Nauk Stosowanych TWP w Szczecinie. (2022a, 8 marca). *Dzisiaj odbyło się również niezmiernie ciekawe seminarium pt: "Wojna na Ukrainie: próba zrozumienia. Z perspektywy realizmu krytycznego"*. Facebook. <https://www.facebook.com/AkademiaTWP/posts/6013558201990860>
- Akademia Nauk Stosowanych Towarzystwa Wiedzy Powszechnej w Szczecinie. (2022b). *Człowiek i Podmiotowość W Rzeczy-Widomości: W Świecie Realizmu Krytycznego*. <https://bit.ly/3OMuXFJ>
- Towarzystwo Naukowe Płockie. (2022, 8 marca). *W późne czwartkowe popołudnie (7.04.2022) dr Grzegorz Gołębiewski mówił na temat historii Ukrainy od poł. XIX w. do lat 20. XXI w.* Facebook. <https://bit.ly/3Ms4fQG>

THE WAR IN UKRAINE. REFLECTIONS OF POLISH SCIENTISTS

Svitlana Sysoieva

*DSc in Pedagogy, Professor, Full Member (Academician) of NAES of Ukraine, Academician
Secretary of the Division of Philosophy of Education, General and Preschool Pedagogy,
National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine*

Abstract. *The paper enlightens the cooperation of the Division of Philosophy of Education, General and Preschool Pedagogy at the National Academy of Educational Sciences of Ukraine with Pawel Wlodkowic University College in Plock. The participation in Polish scientific and practical events dedicated to military actions as a result of the Russian Federation's aggression against Ukraine is highlighted, in particular, the Scientific Conference "From Shevchenko to Zelensky: Ukraine in the 19th-21st Centuries" and 3rd International Scientific Online Seminar "The War in Ukraine: Trying to Understand. From the Point of View of Critical Realism" within the Framework Programme "Man and Subjectivity in Reality: in the Light of Critical Realism". The key ideas from famous Polish scientists' speeches, who have participated in conferences and seminars, are characterised. Promising areas of Ukrainian-Polish cooperation in scientific and educational spheres, primarily in early childhood and preschool education, are defined.*

Keywords: *Division of Philosophy of Education, General and Preschool Pedagogy of NAES of Ukraine; military aggression; value system; Ukrainian-Polish cooperation.*

Дата публікації: 26 квітня 2022 р.